

**การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช
ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**

**BUDDHIST BASED COMMUNITY MOBILIZATION THROUGH POWERFUL
PARTICIPATION OF FAMILY – TEMPLE – COMMUNITY IN SARAPHI
DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE**

พระบุญช่วย ฐิตจิตโต (ยังสามารถ)¹

Phra Boonchuay Thitacitto (Yangsamart)

พระครูวินัยธรบุญศรี ญาณวฑฺฒัน²

PhrakhruiWinaiethorn Boonsri Yanawut

Email : phraboonchuay2522@gmail.com

Received: November 10, 2022 Revised: December 29, 2022

Accepted: December 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์นิพนธ์ที่มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 1.) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี 2.) เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี 3.) เพื่อนำเสนอ รูปแบบในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจำนวน 30 รูป/คนโดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่าการขับเคลื่อนโดยนำอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ 12 ตำบลในอำเภอสารภี สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ชุมชนชาวพุทธล้านนาที่เป็นวิถีคนพื้นเมือง และอีกกลุ่มเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อพยพมาอยู่ในล้านนา ในชุมชนหมู่บ้านแต่ละตำบลพื้นที่บริบ ทั้งหมดนี้ ชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธทุกชุมชนมีอัตลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นภาษา อาหารการแต่งกาย และมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีความโดดเด่นเฉพาะหลักธรรมเพื่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธในล้านนา โดยแบ่งกลุ่มหลักธรรมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ หลักกตัตถิธรรม ประกอบด้วยอริสัจ 4 หลักเนติธรรม ประกอบด้วยหลักทิวรรุณมิกัตถประโยชน์ และศีล 5 หลักวัตร

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาพระพุทธศาสนาศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ธรรม ประกอบด้วย หลักสัปปายะ 4 หลักสัทธรรม ประกอบด้วย สังคหวัตถุ 4 การขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนาด้วยหลักธรรม สามารถสรุปได้ว่า มีการเสริมสร้างด้วยกัน 2 ส่วน คือชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลในอำเภอสารภี ชาวพุทธในล้านนาได้มีความตระหนักรู้ในหลักธรรมที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติตนในฐานะเป็นชาวพุทธ และชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนาตระหนักรู้ถึงคุณค่าที่เกิดผลประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตนอกจากการตระหนักรู้ในคุณค่าต่อตนเองแล้วยัง รักษาประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้อีกด้วย รูปแบบการขับเคลื่อน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลต้นแบบ ในอำเภอสารภี ชาวพุทธล้านนา สรุปองค์ความรู้ได้เป็น MCC MODEL ซึ่งประกอบด้วย Norm คือ จารีต Tradition คือ ประเพณี Actualizing คือ ความเป็นจริงปัจจุบัน Peace คือ ความสงบสันติภาพ Pilo คือ การขับเคลื่อนต่อทุกสรรพสิ่งไม่ว่าจะเป็นคนหรือวัตถุที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต จึงทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธชาวพุทธล้านนาเข้มแข็งและได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: (การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธ), (พลัง บ-ว-ช)

Abstract

The objectives of this thesis are: 1.) to study the area condition in driving the Buddhist community through participation in the power of Bor-Wor-Chor in Saraphi District; Join forces with Bor-Wor-Chor in Saraphi District. 3.) To present the model of driving the Buddhist community through participation of Bor-Wor-Chor in Saraphi District. This research was a qualitative research, a documentary research. in-depth interview and group discussion of 25 figures/person by descriptive analysis. The results showed that Driving by bringing the identity of the community in the Buddhist way of life in 12 sub-districts in Saraphi District. Can be divided into 2 groups: Lanna Buddhist community that is the indigenous way of life and the other is an ethnic group. who migrated to Lanna In each village community in the district of the rib area, the Buddhist community Every Buddhist community has a unique identity. whether the language dress food and has a unique culture and tradition Dharma principles for enhancing community identity in the Buddhist way Buddhists in Lanna By dividing the group of Dharma principles into 4 groups, which are dharma principles consisting of 4 noble truths, netidhamma consisting of ditthammikathā benefits, and 5 precepts, materialistic principles consisting of 4 Sappaya principles, 4 Saha Dhamma principles consisting of 4 Sangahavattā. Driving to strengthen the identity of the Buddhist community Lanna Buddhists with Dharma can be concluded

that There are 2 parts to strengthen together, namely, 12 sub-district Buddhist communities in Saraphi District. Buddhists in Lanna have become aware of the prevailing dharma which is the norm for their practice as Buddhists. and Buddhist community Lanna Buddhists are aware of the value that is beneficial to living. Preserving the traditional culture as well. Driving style To strengthen the identity of the Buddhist community in 12 model sub-districts in Saraphi District, Lanna Buddhists The body of knowledge can be summarized as MCC MODEL, which consists of Norm, which is custom, Tradition, which is tradition, Actualting, which is the current reality, Peace is peace, Pilo is the movement towards everything, whether it is people or objects that are valuable to life. Thus, the identity of the Lanna Buddhist Buddhist community is strong and has been passed down to the present day.

Keywords: (Mobilizing the Buddhist way of community), (the power of Bor-Wor-Chor)

1. บทนำ

ด้วยเอกลักษณ์ของอำเภอสารภี ที่สามารถพบเห็นได้ ก็คือ ต้นยางนา ที่อยู่ริมสองฝั่งถนน สายเชียงใหม่-สารภี-ลำพูน หรือที่คนท้องถิ่นเรียกว่า “ถนนเชียงใหม่ลำพูนสายเก่า” ถึงแม้จะมีต้นยางนาโบราณอยู่มาก แต่ก็มีส่วนหักโค่นลงมาจึงทำให้ต้องมีการอนุรักษ์ไว้ สถานที่ท่องเที่ยวเด่นๆจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เวียงกุมกาม เมืองเก่าเชียงใหม่ ก่อนที่จะถูกน้ำท่วมจมอยู่ในตะกอน และภายหลังได้ค้นพบและทำการบูรณะกันใหม่จึงกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การขับเคลื่อนชุมชนที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรม³ วิถีพุทธมุ่งสร้างสังคมและทางกายภาพอันได้แก่ละแวกบ้าน, หมู่บ้าน, เมืองโดยมีลักษณะร่วมในความหมายต่างๆคือ ชุมชนท้องถิ่นในฐานะหน่วยทางอาณาบริเวณ คือมีลักษณะเป็นรูปธรรม มีสมาชิก และหลักแหล่งที่แน่นอนโดยอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่นในฐานะหน่วย ระบบทางสังคม เป็นเครือข่ายการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพบทบาทกลุ่มคนและสถาบัน

³ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. *คู่มือส่งเสริมและพัฒนา องค์กร ชุมชน อำเภอ และ จังหวัดคุณธรรมสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2562)

ชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันเหมือนลูกโซ่ ชุมชนในฐานะหน่วยทางจิตวิทยาวัฒนธรรม⁴ ชุมชนจะต้องเน้นความผูกพันระหว่างสมาชิกด้วยกันทั้งทางด้านจิตวิทยาและวัฒนธรรม ส่วนในทางมานุษยวิทยา มุ่งเน้นความเป็นชุมชนที่ก่อให้เกิดมิตรภาพความเอื้ออาทร ความมั่นคงและความผูกพัน ให้มีชุมชนขนาดเล็กและมีโครงสร้างที่แน่นเหนียว เพราะจะช่วยฟื้นฟูสภาพทางสังคมให้ดีขึ้น ใกล้ชิดและสนิทสนม เพื่อให้สอดคล้องในการใช้หลักธรรมเพื่อการจัดการชุมชนตามแนววิถีพุทธและส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย การดำรงชีวิตโดยยึดมั่นดำรงตนด้วยการรักษาศีล 5 พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม⁵ (หัวใจเศรษฐี) หมายถึง ความเป็นอยู่ที่เหมาะสม(เลือกใช้) ให้สอดคล้องกับหลัก โยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือการคิดที่ถูกต้อง มีระเบียบ มีเหตุผล และสร้างสรรค์ ในการใช้ชีวิตอยู่สังคมชุมชนวิถีพุทธ

ด้วยเหตุนี้ สำคัญของการศึกษาการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำที่ให้ผู้วิจัยได้ใช้องค์ความรู้ และหลักการใช้เหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้เกี่ยวกับ “การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ในลำดับต่อไป และผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ให้กับประชาชน กลุ่มองค์กรใน ชุมชน ได้ทุกหมู่เหล่า และทุกชนชั้นได้ โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการและบูรณาการเพื่อการจัดการชุมชน ให้ชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตัวเองได้อย่างยั่งยืน หลักหลักธรรมที่มีมิติของการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธ คือ 1.อริยสัจ 4 หลักในการพัฒนาชุมชนบนวิถีแห่งความเป็นจริง 2.ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ หลักในการพัฒนาชุมชนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต 3.ศีล 5 หลักในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานความถูกต้อง 4.สัปปายะ หลักในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานความสบายใจ 5.สังคหวัตถุ 4 หลักในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานความความสามัคคีปรองดองสามัคคีของคนในชุมชน

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9** (พ.ศ. 2545 – 2549), (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545), หน้า 37.

⁵ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2537), หน้า 2

2. วัตถุประสงค์

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ

1. เพื่อศึกษา สภาพพื้นที่ในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษา แนวทางในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอ รูปแบบการในการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1. ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91เล่ม มหามกุฏราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาไทย

3.2. ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง งานเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลงานของนักวิชาการ หรือนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา

3.3. นำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้อง

4. ผลการวิจัย

4.1. อัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ 12 ตำบล อำเภอสารภี

อาณาจักรล้านนา สถาปนาโดยพญามังราย นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 1839 (รวมอาณาจักรหริภุญชัย ของพระนางจามเทวี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 13) มีเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี ประกอบไปด้วยชน หลายชาติพันธุ์ แต่กลุ่มใหญ่ที่สุด เรียกตนเองว่า คนเมือง ในอดีตอันยาวนาน อาณาจักรล้านนา เคยมีความรุ่งเรืองทางอารยธรรมและวัฒนธรรมสูง ด้านการปกครอง มีมังรายศาสตร์เป็นหลักกฎหมายการปกครองแบบโบราณ มีอาณาเขตครอบคลุม เมืองสำคัญ เช่น ลำพูน ลำปาง เชียงราย เชียงแสน น่าน แพร่ พะเยา แม่ฮ่องสอน เชียงตุง และสิบสองปันนา ด้านภาษามีภาษาล้านนา หรือ ตัวเมือง เป็นภาษาสื่อสาร แม้จะมีภาษาถิ่นอื่นบ้าง เช่น ภาษาเขิน ภาษาลื้อ

เป็นต้น ก็สามารถสื่อสารกันได้ ชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ 12 ตำบล อำเภอสารภี ไม่ได้เป็นชุมชนที่ถือกำเนิดเกิดในพื้นที่ดั้งเดิมแต่อย่างใด เกิดจากการอพยพของกลุ่มคนที่มาจากต่างถิ่น ในยุคที่กำลังสร้างบ้านแปงเมือง หรือจะกล่าวว่า “ยุคเก็บผักใส่ส้า เก็บข้าใส่เมือง” การไหลบ่ามาจากพื้นที่อื่น โดยสรุปแล้วอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธ นั้นสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.ชุมชนชาวพุทธล้านนาที่เป็นคนพื้นเมือง และ 2. ชุมชนชาวพุทธที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อพยพมาอยู่ในล้านนา โดยพื้นฐานก็จะได้ชีวิตแบบชนพื้นเมือง ที่มีการผสมความเชื่อของกลุ่มชนตนเอง

ทั้งนี้ จุดแข็งของชุมชนวิถีพุทธต้นแบบ อำเภอสารภี คือความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมทางภาษา ทั้งภาษาพูด (ก่าเมือง) และภาษาเขียน (ตัวเมือง) รวมทั้งความเหนียวแน่นทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิด ก่อให้เกิดความผูกพันกับพระพุทธศาสนาผ่านประเพณี “ไหว้พระธาตุ หรือสรงน้ำพระธาตุ” แต่ด้วยสถานการณ์ของสังคมเปลี่ยนชุมชนวิถีพุทธ จะก็ต้องระมัดระวังการถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมจากพื้นที่อื่น หรือการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากภูมิภาคอื่น การลดทอนประเพณีบางอย่าง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีที่เปลี่ยนไป ภายใต้ข้อจำกัดของเวลา เงื่อนไขทางสังคม ทำให้ขั้นตอนที่สำคัญมักจะถูกละเลยและสูญหายไปในที่สุด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนชาววิถีพุทธ จะต้องหันกลับมาทบทวนตัวเอง และพิทักษ์รักษาไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ของตนในทุกมิติ

4.2 หลักธรรมในการขับเคลื่อน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ ของชุมชนวิถีพุทธในอำเภอสารภี

จากการศึกษาหลักธรรม เพื่อการเสริมสร้าง การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วม บ-ว-ช สามารถสรุปได้ว่า หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 ชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลต้นแบบ ในอำเภอสารภี เป็นชาวล้านนาได้มีความตระหนักรู้ในหลักธรรมที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติตนในฐานะเป็นชาวพุทธ ตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้เกิดจากการเรียนรู้ และการสั่งสอน บอกต่อ ตามคำสอนของพระภิกษุสงฆ์ ผู้ปกครองที่เป็น ปิตา มารดา ตลอดจนผ่านการสอนจากครูบาอาจารย์ เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 ชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลต้นแบบ ในอำเภอสารภี เป็นชาวพุทธล้านนาตระหนักรู้ถึงคุณค่าที่เกิดผลประโยชน์ต่อการดำรงวิถีชีวิตเพราะผลจากการได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน จะทำให้ชีวิตมีคุณค่าและมีความเจริญรุ่งเรืองไม่เกิดความวิบัติในชีวิต และสามารถที่จะพิสูจน์หลักพุทธธรรมคำสอนให้เห็นจริงได้ตามสถานการณ์ต่าง ๆ

4.3 การขับเคลื่อน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ อำเภอสารภีด้วย หลักธรรม

จากการศึกษา การขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภีด้วยหลักธรรม สามารถสรุปได้ว่าการขับเคลื่อน สร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธล้านนานั้น มีการเสริมสร้างด้วยกัน 2 ส่วน คือ

1. ชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี ชาวพุทธล้านนาได้มีความตระหนักรู้ในหลักธรรมที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติตนในฐานะเป็นชาวพุทธ ตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้เกิดจากการเรียนรู้ และการสั่งสอน บอกต่อ ตามคำสอนของผู้ใหญ่ เป็นต้น

2. ชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี ชาวพุทธล้านนาตระหนักรู้ถึงคุณค่าที่เกิดผลประโยชน์ต่อการดำรงวิถีชีวิตเพราะผลจากการได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน จะทำให้ชีวิตมีคุณค่าและมีความเจริญรุ่งเรืองไม่เกิดความวิตกกังวลในชีวิต ทั้งนี้ การขับเคลื่อน การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนานั้น นอกจากการตระหนักรู้ในคุณค่าต่อตนเอง เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนวิถีพุทธ ในรูปแบบของการรักษาประเพณีวัฒนธรรมการขับเคลื่อนเพื่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี ชาวพุทธล้านนาด้วยการนำหลักธรรมผ่านกิจกรรมในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันการใช้ชีวิตร่วมกันการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและการรวมกลุ่ม เพื่อให้คงความเป็นอัตลักษณ์

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลในอำเภอสารภี กลุ่มคนที่อยู่ภาคเหนือนี้ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มคนที่เป็นต้นกำเนิดหากแต่เป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่น ในยุคแรกที่เรียกว่ายุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” อัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธจึงมีความหลากหลาย ทั้งนี้ มีทั้งชุมชนชาวพุทธที่เรียกตัวเองว่า “คนเมือง” คนล้านนา ที่มีภาษา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในล้านนา ฉะนั้น ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตจึงมีความหลากหลายความโหล่งของวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นางสาวอุบลวรรณ ทะพินค์แกที่ได้กล่าวว่า จุดแข็งของชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี คือความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมทางภาษา ทั้งภาษาพูด (ก่าเมือง) และภาษาเขียน (ตัวเมือง) รวมทั้งความเหนียวแน่นทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

อภิปรายได้ว่าชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี ทั้ง 12 ตำบล หมู่บ้าน มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น มีทั้งความแตกต่างและความเหมือนกันเพราะอัตลักษณ์หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคลสังคมชุมชนวิถีพุทธหรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไปอัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม

อัตลักษณ์จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนระหว่าง “พวกเรา” หรือ “คนอื่น” หรือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เกิดควบคู่กันไป เช่นอัตลักษณ์ของวัยรุ่นปัจจุบันกับวัยรุ่นในอดีตก็จะมี ความแตกต่างกันไป เนื่องมาจากกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันสำหรับคำว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง สิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ รู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวก เดียวกัน และรู้สึกแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเมื่ออัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ยืนยันถึงตัวตนว่าเป็นใคร อย่างไร อัตลักษณ์ที่แท้จริงจะอิงอยู่กับคุณค่า ประวัติศาสตร์ สิทธิ ความเป็นมาทางสังคมดั้งเดิม ของชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเราที่แตกต่างจากพวกเขา ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างสาน ความสัมพันธ์กับสังคมอื่น กลุ่มอื่น อัตลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ได้เป็นผลผลิตของเชื้อ ชาติ วัฒนธรรม และได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ อัตลักษณ์สามารถถูกสร้างขึ้นใหม่ และมีการสืบทอด จากรุ่นสู่รุ่น ที่มีกระบวนการสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดอัตลักษณ์มาใช้ในการศึกษาวิจัยเพื่อการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธที่สอดคล้องกับสภาพบริบททางนิเวศ ประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลาที่จะช่วยให้เข้าใจการดำรงรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการขับเคลื่อน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนา ข้อ ค้นพบในการศึกษาวิจัยนี้ สามารถใช้สัญลักษณ์อักษรภาษาอังกฤษแทนความหมายของการ ขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมด้วยพลัง บ-ว-ช ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้ เป็น Model มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Norm	คือ จารีต
Tradition	คือ ประเพณี
Actualing	คือ ความเป็นจริงปัจจุบัน
Peace	คือ ความสงบสันติภาพ
Pilo	คือ การขับเคลื่อน

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอรูปแบบและความหมายให้สอดคล้องกับข้อค้นพบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

รูปแบบและแนวทางหลักธรรมที่เสริมสร้างการขับเคลื่อนพลัง บ-ว-ช อัตลักษณ์ชุมชน วิถีพุทธอำเภอสารภี หลักธรรมที่ได้นำมาเป็นรูปแบบของการขับเคลื่อน เพื่อการเสริมสร้างอัต ลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภีนั้น ผู้วิจัยได้วางกรอบตามหลักการของวัฒนธรรม 4 ประเภท ได้แก่ หลักคตินิยม เนติธรรม วัตถุธรรม และสทธรรม ทั้งนี้หลักธรรมดังกล่าวถูกจัดไว้ให้เป็น

หมวดหมู่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบล อำเภอสารภี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แล้วสามารถจัดกลุ่ม ได้ดังนี้

- 1.หลักศีลธรรม มีหลักอริยสัจ 4 และหลักที่ภูมธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม 4
- 2.หลักเนติธรรม มีหลักศีล 5
- 3.หลักวัตรธรรม มีหลักสปปายะ 4
- 4.หลักสหธรรม มีหลักสังคหวัตถุ 4

เมื่อนำมาสร้างเป็น HCC MODEL (บ/H = House) (ว/C = Culture) (ช/C = Community) จึงสามารถถอดรหัสออกมาเป็น HCC MODEL โดยเป็นรูปแบบที่แสดงถึง การขับเคลื่อนด้วยการมีส่วนร่วมด้วยพลัง บ-ว-ช- เสริมสร้างอัตลักษณ์ชุมชนวิถีพุทธอำเภอสารภี อันประกอบไปด้วย

Norm คือ จารีตอันหมายถึง “กฎศีลธรรม” หรือ “จารีตประเพณี” เป็นแบบแผนความประพฤติที่คนในชุมชนจะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะมีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาหรือศีลธรรมจรรยา และมีความผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จารีต ถือว่าเป็นกฎของชุมชนที่มีอำนาจบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างรุนแรง เช่น ถูกรังเกียจติเหยียดหยาม ถูกต่อต้านจากผู้คนในชุมชนไม่คบค้าสมาคมด้วย

Tradition คือ ประเพณีหมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรม ที่คนชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติสืบกันมา หากคนในชุมชนฝ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในชุมชนชาวพุทธล้านนา มีทั้งประเพณีดั้งเดิม การประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน และมีผิดแปลกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น แต่โดยมากย่อมมีจุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่เสริมเติมแต่งหรือตัดทอนไปในแต่ละชุมชน เช่น ปอยแห่ลูกแก้วของชุมชนพื้นเมืองทั่วไป กับประเพณี ปอยส่างลอง ของชาวไทยใหญ่ แตกต่างเฉพาะคำเรียกขาน แต่เป้าหมายเหมือนกันชัดเจนนั้นคือการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นต้นโดยส่วนใหญ่ประเพณีของชุมชนชาวพุทธล้านนามักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาและพราหมณ์มาแต่โบราณ

Actualting คือ ความเป็นจริงปัจจุบันในชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนานั้น ดำเนินวิถีชีวิตประจำวันอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล ไม่ว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นจะเป็นนามธรรมหรือรูปธรรม พรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นในเบื้องต้น ตั้งอยู่ และแปรปรวนในท่ามกลาง และดับไปในที่สุด เมื่อเข้าใจความเป็นจริงในเช่นนี้ จงอยู่กับความเป็นจริงและพยายามสร้างเหตุปัจจัยภายในตัวเราในทางที่ดี ให้กำลังใจความดีของเรามีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเผชิญกับตัวแปรต่างๆ ที่เป็นพลังภายนอก ซึ่งเราไม่สามารถบังคับได้โดยไม่หวั่นไหว ขณะเดียวกันก็ยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แต่ไม่ยอมจำนนที่จะแก้ไขและพัฒนาตนให้ดียิ่งขึ้น มีแต่พลังของความดีเท่านั้น ที่จะเกื้อกูลหนุนส่งให้ผู้กระทำความดีมีความสุข ความสำเร็จที่ยั่งยืน

Peace คือ ความสงบสันติสุข ชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนานั้นมีความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ เชื่อกรรมเชื่อกฎแห่งกรรมเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่วความดีมีขึ้นในตน เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่างเปล่าและเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ เมื่อความเชื่อในกฎแห่งกรรม พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันจึงมุ่งที่จะสร้างแต่กุศลกรรม คือกรรมดี เพราะเมื่อสร้างกรรมดี จะส่งผลดีแก่ผู้ปฏิบัติความเคารพอันได้แก่ความตระหนัก ซาบซึ้ง รู้ถึงคุณค่าที่มี อยู่จริงของบุคคลอื่น ยอมรับนับถือความดีของเขาด้วยใจจริง แล้วแสดงความนับถือต่อผู้อื่นด้วยการแสดงความอ่อนน้อม อ่อนโยน อย่างเหมาะสม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คุณสมบัติเฉพาะตัวของคนในชุมชนชาวพุทธล้านนานั้น มักจะเป็นคนที่อ่อนน้อม ถ่อมตน ฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างพฤติกรรมอื่น ๆ ของคนในชุมชนชาวพุทธล้านนา เพราะเมื่อมีความเคารพอยู่ในจิตใจแล้วก็จะทำให้เกิดสิ่งที่ดี ๆ ตามมา อาจกล่าวได้ว่า ความเคารพนั้น ทำให้มนุษย์มีอารยธรรมมาก ชุมชนใดมีความเคารพ อ่อนน้อม ก็จะทำให้เกิดความเจริญ สันติ ต่อชุมชนนั้น ๆ

Pilo คือ การขับเคลื่อน เป็นบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาให้เป็นชุมชนวิถีพุทธ ให้สังคมมีความสุข ที่มีความสำคัญที่ร่วมพัฒนาขับเคลื่อนต่อชุมชนที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ทำให้คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สร้างมโนสำนึกความดีงาม สามารถอยู่ในสังคม และประกอบสัมมาชีพ อย่างเป็นสุขและยั่งยืน การส่งเสริมให้บุคลากรในพื้นที่ปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา

ทั้งนี้ ใน HCC MODEL ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิด Norm คือ จารีต Tradition คือ ประเพณี Actualting คือ ความเป็นจริงปัจจุบัน Peace คือ ความสงบสันติภาพ Pilo คือ การขับเคลื่อน จึงเป็นรูปแบบการขับเคลื่อน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนวิถีพุทธ ชาวพุทธล้านนา

อัตลักษณ์ชุมชนชาวพุทธล้านนา แสดงความโดดเด่นได้ในวิถีวัฒนธรรมซึ่งอยู่ภายใต้กรอบแห่งวัฒนธรรมจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ คติธรรม เนติธรรม วัตรธรรม สหธรรม ทั้งนี้ ในวัฒนธรรมวิถีของชุมชน วิถีพุทธ ชาวล้านนานั้นจะแฝงด้วยปรัชญาในการดำรงชีวิต ดังรูป Hcc Model

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธด้วยการมีส่วนร่วมพลัง บ-ว-ช- ในอำเภอสาร์ภี นำได้เสนอไปในบทที่ผ่านมา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ชุมชนวิถีพุทธ 12 ตำบลในอำเภอสาร์ภี ต้นแบบของอำเภออื่นควรมีการเสริมสร้าง อัตลักษณ์ โดยใช้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมเชื่อมสานสัมพันธ์คนในชุมชนทุกกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นการสืบสาน ส่งเสริม และสานต่อ อัตลักษณ์ของตนเองในทุกด้าน จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อไม่ให้อัตลักษณ์ชุมชนดังกล่าวสูญหายไป

2) หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่โดยตรง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องกำหนดเป็นนโยบายกิจการด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งต้องอยู่ในแผนการ โครงการ ของการดำเนินงานประจำปีในแต่ละปี และ ขยายวงกว้างสร้างเครือข่าย จังหวัดในภาคเหนือมีอยู่ทั้งหมด 9 จังหวัด ดังนี้ 1.จังหวัดเชียงราย 2. จังหวัดเชียงใหม่ 3.จังหวัดน่าน 4.จังหวัดพะเยา 5.จังหวัดแพร่ 6.จังหวัดแม่ฮ่องสอน 7.จังหวัดลำปาง 8. จังหวัดลำพูน 9.จังหวัดอุตรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือส่งเสริมและพัฒนา องค์การ ชุมชน อำเภอ และ จังหวัดคุณธรรมสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2562)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9** (พ.ศ. 2545 – 2549), (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545), หน้า 37.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, 2537), หน้า 2

